

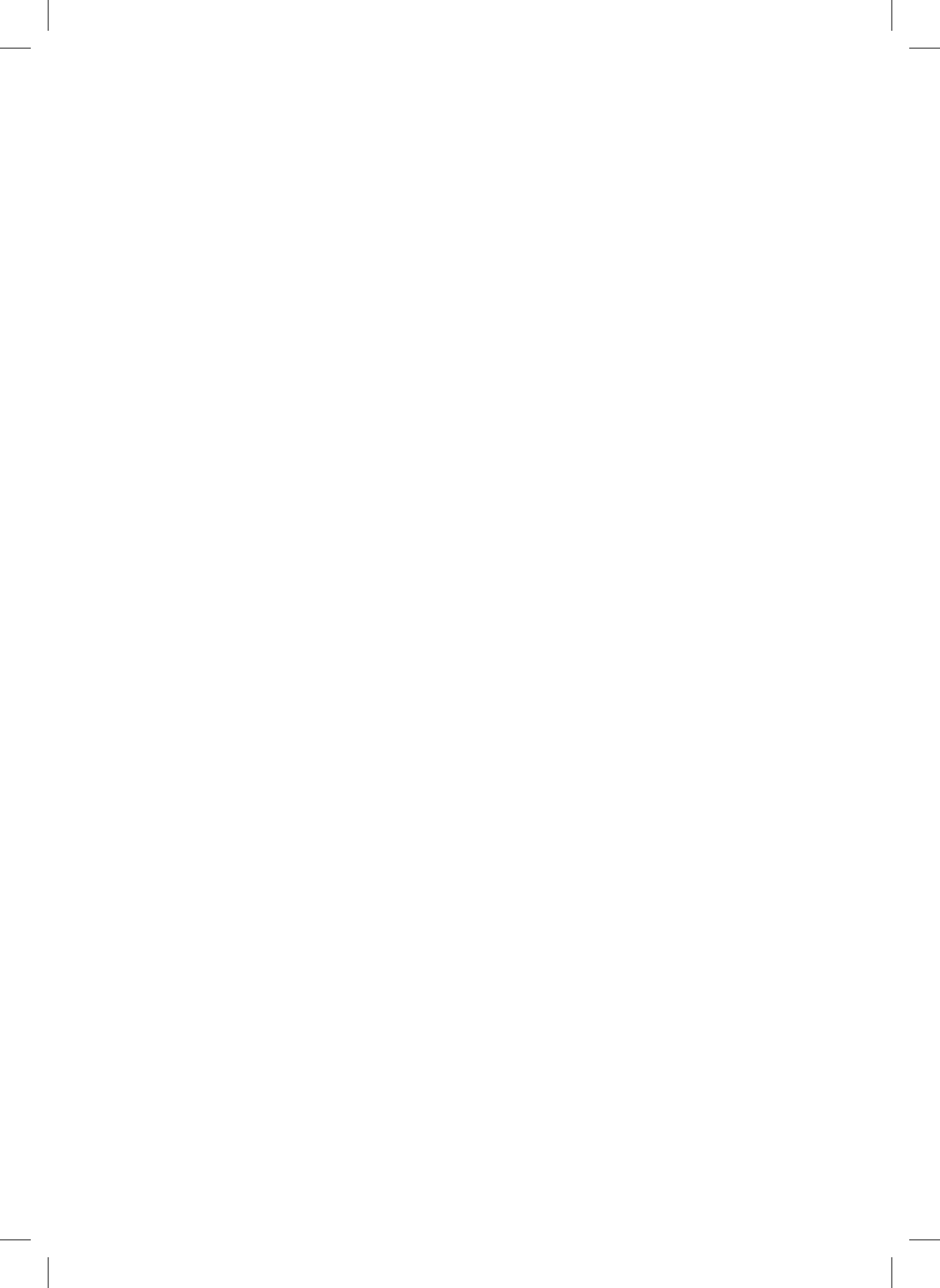
LI ČAJLD KLANICA

Sa engleskog prevela
Marija Pavićević

*Ovo jubilarno izdanje, objavljeno povodom 25. godišnjice prvog objavljivanja, posvećeno je svima koji čitaju ovu knjigu, uživaju u njoj i pričaju o njoj, čime su doprineli uspehu koji je postigla.
Duboko sam zahvalan svima vama.*

Dragi čitaocē,

San svakog pisca je da napiše upravo ove reči. Svi mi želimo čitaocē i zaista sam duboko zahvalan na tome što ih i sam imam. S vremenom sam naučio da je knjiga dvosmerna ulica. Čitalac stvara priču koliko i pisac. Zaista, kad počnete da čitate ovu knjigu, vaša mentalna energija i mašta će pokrenuti procese u vašoj glavi. Vi ćete trošiti kalorije, ne ja. Ja vam samo dajem nagoveštaje, a vi ostalo obavite sami. To je prava saradnja i srećan sam što imam vas za saradnike. Druga stvar koju sam naučio jeste to da, u suštini, sjajna knjiga ne postoji. Postoje knjige čiji su čitaoci sjajni, a ja imam najbolje. Beskrajno me raduje što je naša saradnja ovoliko uspešna.

Međutim, tako je i trebalo da bude pošto je sve i počelo od vas. Ili od ljudi kao što ste vi. Svih ovih godina, na konvencijama i raznim događajima u knjižarama, postavljali su mi mnoga pitanja o teoriji i praksi pisanja, kako na nižem, tehničkom nivou, tako i na znatno višem, strukturnom, ali i na svakom drugom između njih. Prva rečenica mog odgovora na svako pitanje neizbežno je glasila: „Sve što radim kao pisac zasniva se na vašim potrebama kao čitalaca.“ Za svakog pisca čitaoci su na prvom mestu, jer je svaki pisac prvo bio čitalac.

Čitam već dugo. Sâm sam naučio da čitam već s tri godine. Bio sam silno ljubomoran zbog toga što moj stariji brat Ričard polazi u osnovnu školu. Naravno, u tom uzrastu nije imao domaćih zadataka, ali naša majka je uvek zacrtavala više ciljeve i svakog popodneva bi s njim obnavljala ono što je radio u školi. Ja bih prisluškivao i pamtio koliko sam mogao. Na kraju sam naučio. Od tada ne prestajem da čitam. Pročitao sam hiljade knjiga tokom svih ovih decenija. Doživljavao sam ih čisto kao čitalac, jer to sam tada bio. Neke su bile grozne, većinom su bile osrednje, vrlo malo je bilo odličnih, a tek nekoliko sjajnih.

S vremenom sam otkrio da naginjem trilerima, krimićima i misteriji. Ti žanrovi mi se najviše dopadaju. Sve te naoko bezizlazne situacije, genijalna rešenja, kraj da pravda uvek pobedi. To da se ponovo uspostavi red iz haosa. I, povrh toga, ispunila mi se želja – radim stvari koje

sam uvek potajno želeo da uradim na javi. Posebno sam voleo serijale. Obožavao sam da se unesem u lik na koji sam navikao kada krene ludnica. Obožavao sam tu ušuškanost, prisnost i zadovoljstvo iščekivanja. Obožavao sam da uživam u knjizi, a da pritom znam da je na polici biblioteke još desetak takvih neodoljivih naslova.

Zato je sasvim prirodno to što sam, kad sam i sâm počeo da pišem, poželeo da moje knjige budu baš kao one koje sam najviše voleo kao čitalac. Samo još bolje. Uvek je bilo nekih sitnica koje su mi smetale. Obično je glavni junak bio pametan, ali prečesto bi akciona scena započela tako što pametni junak uđe u prostoriju, a onda ga neko udari u glavu otpozadi. Koliko je to onda pametno? Čemu takva nedoslednost? Smatrao sam da to ne bi trebalo tako da se desi.

Teorijski problem se sastojao u tome što su za priču neophodne suprotstavljene strane. Dobar momak protiv lošeg momka, narod protiv naroda, muž protiv žene – nevažno ko. Najjasnija paradigma sukoba u istoriji književnosti jeste sukob Davida i Golijata. Pobjeda odvažnog koji je imao slabije izgleda. Sigurno postoji milion takvih priča. Međutim, meni lično više se dopadao lik Golijata. (Štaviše, bio sam vatreni obožavalac Golijata. Kada se rodio moj prvi mlađi brat, roditelji su mi rekli da će mi dopustiti da odaberem ime za njega da bi se na neki način iskupili za to što mi je mesto uzurpirano. „Golijat“, rekao sam. Dali su mu ime David.)

Da li bih mogao da napišem knjigu u kojoj je Golijat dobar momak?, pomislio sam tada. Može li postojati odvažan junak koji od početka ima više izgleda? To je bio izazov. Možda s dozom ljubopitljivosti Šerloka Holmsa, jer sam i njegov vatreni obožavalac. Dakle, to treba da bude i fizički i duhovni div. Da li bi to uopšte moglo da funkcioniše? Ko bi njemu smeo da izađe na crtu? Kako stvoriti sukob?

Dovoljno lako, nadao sam se, ako se namerači na nešto krupno, a da ga nešto sputava, možda to što mora da radi sam, bez novčanih sredstava. Kao izgnanik, na neki način. To bi moglo da zaoštiri sukob. Štaviše, uvek sam potajno smatrao da je Golijat u tom pogledu slabiji. Čitava vojska Filistejaca mu je čuvala leđa. Nije mu bila potrebna. Bolje da ima

neko oružje sa optičkim nišanom ako već ratuje sam, zar ne? (I uvek pobeđi na kraju, naravno.)

Dugo i detaljno sam razmišljao o tome. A onda sam sve namerno zaboravio. Kao čitalac, naučio sam jednu suštinski važnu stvar. Svaka priča se zasniva na osnovnoj psihološkoj razmeni. Glavni junak se pojavi na stranici i kaže: „Zdravo, ja sam glavni junak.“ Čitaoci se onda zapitaju: „Hoćeš li nam se svideti?“

Najgori mogući odgovor je da nestrpljivo kaže: „Da! A reći ću vam i zašto!“

Najbolji mogući odgovor je da lakonski kaže: „Možda. A možda i ne. Stvarno je u redu kako god da bude.“

Čitalac odlučuje da li je junak zanimljiv, a ne pisac. Pokušaji da se brzo izvede taj zaključak unapred su osuđeni na neuspeh. Ne smete previše da se trudite. Simpatične a previše neobične osobine i ekscentričnosti uvek deluju izveštačeno. Sve što pisac može da uradi jeste da zaboravi sve što misli da treba da uradi i da samo naslika verodostojan, autentičan portret, sa sve manama, da ga naslika srcem, onako kako oseća da treba, i da se nada najboljem.

To sam i uradio. Seo sam, metaforički zatvorio oči i počeo da pišem. Ali o čemu? Kostur priče je, sasvim opravdano, potekao od mene kao čitaoca. Oko šest meseci pre nego što sam počeo, kupio sam knjigu u tvrdom povezu pod naslovom *Perači novca: sve o trećem najunosnijem poslu na svetu* Džefrija Robinsona, pisca najprodavanijih dela publicistike. Ona govori o pranju novca stečenog trgovinom narkoticima. Svakako zanimljiva tema, ali tada sam retko kupovao knjige tvrdih korica. Međutim, na papirnom omotu bila je prikazana prava novčanica od jednog dolara. Pored nje je pisalo: „Ova prava novčanica je korišćena u trgovini drogom. Na njoj je otkriven kokain u tragovima.“

Neodoljivo! Pročitao sam knjigu. Suština tog kratkog opisa bila je u tome da je DEA konstruisala skener koji otkriva kokain na novčanicama sa ciljem da se uđe u trag pojedincima kod kojih su bile. Morali su da odustanu od takve potrage zato što se ispostavilo da je na skoro svakoj novčanici u optičaju pomalo kokaina. Što nas dovodi do najvažnijeg

zaključka, a to je da je količina takvog novca prosto ogromna. Zarada koja se time ostvaruje dvostruko je veća od ukupne količine novca u Americi. Što doslovno znači da u proseku svaka novčanica putuje dva puta godišnje, van zemlje i natrag, iz banaka u inostranstvu koje posluju mimo propisa.

To me, kao građanina, nije iznenadilo. Niko ne kupuje drogu kreditnom karticom. Uglavnom, u to vreme to nije moglo tako. Ali, kao čitalac, nisam mogao da izbrišem taj prizor iz glave, to kako se hiljade tona gotovog novca kamionima razvoze svuda redom. To je bio problem industrijskih razmera. Kako su to izvodili? Kako je sve to organizovano?

Od toga sam počeo – od ćutljivog usamljenika koji ne mari za to da li vam se dopada ili ne i nejasne slike planine novčanica od jednog dolara, negde, nekako, iz nekog razloga koji će tek biti utvrđen. Baš sam se rastužio kad sam završio, jer sam uživao provodeći vreme s junacima. Meni su izgledali skoro potpuno stvarno.

Da budem iskren, smatrao sam, kao čitalac, da je prilično dobra. Bila je upravo kao knjige koje su mi se dopadale. Ali bolja. Zato što je Golijat na kraju pobedio. Tada se nametnulo pitanje koliko će biti čitalaca kojima će se svideti. Isprva nisam bio siguran. A onda sam čuo da se dopala knjižarima. Nema boljeg čitaoca od knjižara niti veće srećnice od knjige koju knjižar vatreno i oduševljeno promovise. Onda držimo palčeve da će se dopasti i njihovim kupcima, da će pričati o njoj i da će se radovati sledećoj. Sve to se desilo ovoj srećnici, zbog čega je, pretpostavljam, i posle ovoliko godina i dalje aktuelna.

Uvek sve najbolje,
Li Čajld

JEDAN

Uhapsili su me u restoranu *Kod Ina*. U dvanaest sati. Jeo sam jaja i pio kafu. Za kasnim doručkom, ne za ručkom. Bio sam moker i umoran posle dugog pešačenja po pljusku. Od auto-puta do oboda grada.

Restoran je bio mali, ali lepo osvetljen i čist. Novootvoren, uređen tako da podseća na preuređen železnički vagon. Uzak, s dugačkim pultom za ručavanje s jedne strane i kuhinjom uglavljenom u zadnji deo. Duž suprotnog zida bili su nanizani separei. Vrata su se nalazila na mestu gde bi bio središnji separe.

Sedeo sam u separeu pored prozora i u novinama koje je neko ostavio čitao članak o predizbornoj kampanji za predsednika za koga nisam glasao prošlog puta, a nisam nameravao ni sad. Kiša je stala, ali prozorsko staklo je i dalje bilo orošeno sjajnim kapima. Video sam da se policijski automobili parkiraju na pošljunčanom parkingu. Kretali su se brzo, a kamenčići su krckali pod točkovima kada su se zaustavili. Rotacija je bleskala i parala uši. Crveno-plava svetlost se prelamala u kapima na prozoru. Vrata vozilâ su se naglo otvorila, policajci su izleteli napolje. Po dvojica iz svakog auta, sa oružjem nagotovs. Dva revolvera, dve puške. Ozbiljna oprema. Jedan s revolverom i jedan s puškom su otrčali do zadnjeg dela. Ona druga dvojica su jurnula prema vratima.

Samo sam sedeo i posmatrao ih. Znao sam ko je sve u restoranu. Kuvar u zadnjem delu. Dve konobarice. Dva starca. I ja. Meta te operacije bio sam ja. Bio sam u gradu manje od pola sata. Ostalih petoro je verovatno bilo tu čitavog života. Da je bilo ko od njih napravio neki problem, pojavio bi se jedan narednik, koji bi ušao mirno i postišeno. Izvinio bi im se. Gotovo bi im se obratio šapatom. Zamolio bi ih da pođu s njim u stanicu. Dakle, vatreno oružje nije tu zbog njih, već zbog

mene. Strpao sam jaje u usta i zavukao pet dolara pod tanjir. Presavio sam ostavljene novine u kvadrat i tutnuo ih u džep kaputa. Držao sam ruke iznad stola i ispio kafu.

Tip s revolverom je ostao kod vrata. Spustio se u čučanj i uperio oružje držeći ga obema rukama. Pravo u moju glavu. Tip s puškom je prišao blizu. Bili su to vitki momci u formi. Uredni i čisti. Sve su obavili školski. Onaj s revolverom kod vrata mogao je da pokrije čitavu prostoriju i da sasvim lako pogodi metu. Puška blizu mene mogla je da me raznese po staklu. Ne bi valjalo da je obrnuto. Revolver bi u bliskoj borbi mogao da promaši, a pucanj iz puške dugog dometa od vrata ne bi usmratio samo mene, već i policajca koji me hapsi i starca u posljednjem separeu. Zasad su sve uradili kako treba. U to nema sumnje. Bili su u prednosti. Ni u to nema sumnje. Bio sam zarobljen u skućenom separeu. Sputan da bih išta preduzeo. Raširio sam ruke ispruživši ih na sto. Policajac s puškom se još malo približio.

„Ne mrdaj! Policija!“, povikao je.

Dreknuo je što je glasnije mogao. Da bi se oslobodio napetosti i pokušao da me zastraši. Sve po udžbeniku. Što više vike i besa da bi se meta zbunila. Podigao sam ruke uvis. Tip s revolverom je potrčao od vrata. Tip s puškom je prišao još bliže. Preblizu. Njihova prva greška. Da sam morao, mogao sam lako da zgrabim cev puške i okrenem je naviše. Tako bi metak možda završio u plafonu, a onda bih udario laktom policajca u lice i tako mu preoteo pušku. Tip s revolverom je smanjio ugao jer nije mogao da rizikuje da pogodi kolegu. Moglo je da se završi loše po njih. Ali ja sam samo mirno sedeo podignutih ruku. Tip s puškom je i dalje urlao i skakao.

„Ovamo na pod!“, uzviknuo je.

Polako sam se izvukao iz separea i pružio zglavke prema policajcu s revolverom. Nisam nameravao da legnem na pod. Ne zbog tih seljobera. Čak ni da su doveli ceo svoj policijski odred sa sve haubicama.

Tip s revolverom je bio narednik. Bio je prilično smiren. Onaj s puškom me je držao na nišanu dok je narednik, vrativši revolver u futrolu, skidao lisice sa opasača i stavljao mi ih oko ruku. Tim podrške

je stigao kroz kuhinju. Obišli su pult za ručavanje. Stali su iza mene. Pretresli su me. Vrlo temeljno. Video sam da je narednik klimnuo glavom pošto su njegovi podređeni odmahнули. Oružje nije pronađeno kod osumnjičenog.

Momci iz tima podrške su me uhvatili za laktove. Onaj s puškom me je i dalje držao na nišanu. Narednik je stao ispred mene. Bio je to mišićav belac sportske građe. Suvonjav i preplanuo. Mojih godina. Na plastičnoj pločici iznad džepa na jakni pisalo je „Bejker“. Pogledao me je u oči.

„Uhapšeni ste zbog ubistva“, rekao je. „Imate pravo da ćutite. Sve što kažete može biti upotrebljeno protiv vas kao dokazni materijal na sudu. Imate pravo da vas zastupa advokat. Ukoliko ne možete sebi da priuštite advokata, država Džordžija će vam ga dodeliti besplatno. Razumete li na šta imate pravo?“

Bilo je to fino izrecitovano upozorenje „Miranda“. Govorio je jasno i glasno. Nije ga pročitao s papira. Izgovorio ga je kao da tačno zna šta znači i zašto je važno. Njemu i meni. Nisam odgovorio.

„Razumete li na šta imate pravo?“, ponovio je.

Ni tad nisam odgovorio. Iz dugogodišnjeg iskustva sam naučio da je najbolje da ne progovaram. Kažeš li nešto, druga strana to može pogrešno da čuje. Pogrešno da razume. Pogrešno da protumači. Na osnovu toga, mogu da te strpaju u zatvor. Da te ubiju. Ćutanje uznemiri policajca koji te hapsi. On mora da ti predoči da imaš pravo da ćutiš, ali ne voli ako iskoristiš to pravo. Mene su uhapsili zbog ubistva. Međutim, nisam ništa rekao.

„Razumete li na šta imate pravo?“, upitao me je još jednom tip koji se prezivao Bejker. „Govorite li engleski?“

Bio je pribran. Ja nisam progovarao. Ostao je pribran. Bio je pribran kao čovek čiji život više nije ugrožen. Samo mu je još ostalo da me odveze u stanicu i onda ću postati tuđ problem. Pogledao je svoju trojicu kolega.

„Unesite u zapisnik da nije ništa rekao“, progundao je. „Idemo.“

Poveli su me prema vratima. Kod vrata smo stali u red. Na čelu je bio Bejker. Za njim je išao tip s puškom hodajući unazad, i dalje držeći veliku crnu cev uperenu u mene. Na njegovoj pločici je pisalo „Stivenson“. I on je bio preplanuli belac u dobroj formi. Njegovo oružje je izgledalo kao odvodna cev. Uperena u moj stomak. Iza mene su išli momci iz tima podrške. Jedan od njih me je gurao napolje šakom u leđa.

Obreli smo se na pošljunčanom parkingu. Već je bilo vrelo. Sigurno je kiša padala cele noći i veći deo jutra. Sunce je neumoljivo pržilo i tlo je isparavalo. Tu je i inače vrućina i vazduh je uvek pun prašine. Tog dana je pak bio zasićen onim divnim, zamamnim mirisom vlažnog asfalta na vrelom podnevnom suncu. Stajao sam licem okrenut suncu i duboko disao dok su se policajci preraspoređivali. Dvojica su me uhvatila za laktove i tako smo prešli ono kratko rastojanje do patrolnih automobila. Stivenson je i dalje bio na oprezu s pumparicom. Kod prvog automobila, koraknuo je unazad da bi Bejker otvorio zadnja vrata. Gurnuli su mi glavu unutra. Ugurali su me u vozilo propisanim kontaktom kuk o kuk od strane člana tima koji je stajao levo. Pametni potezi. U ovom gradiću ovoliko daleko od civilizacije, to je svakako bilo ishod neumornog vežbanja pre nego velikog iskustva.

Sedeo sam sâm na zadnjem sedištu. Debela staklena pregrada je predvajala unutrašnjost. Prednja vrata su još bila otvorena. Utom su ušli Bejker i Stivenson. Bejker je seo za volan. Stivenson je sedeo okrenut da bi me držao na oku. Niko nije progovarao. Vozilo podrške ih je pratilo. Automobili su bili novi. Motor je tiho preo, gume su glatko klizile po asfaltu. Unutra je bilo čisto i prijatno prohladno. Na sedištu nije bilo skorelih tragova koje očajnici i paćenici umeju da ostave.

Pogledao sam kroz prozor. Džordžija. Video sam plodnu zemlju. Tešku, vlažnu crvenicu. Nepregledne i pravilne redove niskog žbunja u poljima. Možda je to bio kikiriki. Prehrambena biljka, ali korisna uzgajivaču. Ili vlasniku. Da li su ovdašnji žitelji vlasnici zemlje koju obrađuju? Ili su to ogromne korporacije? Nisam znao.

Vožnja do grada nije dugo trajala. Auto je mazno klizio po glatkom i vlažnom kolovozu. Posle otprilike osamsto metara ugledao sam dve lepe

zgrade, obe nove, obe sa uredno održavanim zelenim površinama. Policijska i vatrogasna stanica. Podignute jedna kraj druge, uzdizale su se na severnom obodu grada, usamljene iza širokog travnjaka sa statuom. Lepa gradska arhitektura zahvaljujući pozamašnom budžetu okruga. Putevi su bili asfaltirani i novi, trotoari od crvenih kocaka. Tristotinak metara ka jugu ugledao sam blistavobeo crkveni zvonik iza šačice šćućurenih zgrada. Video sam zastave, krovove, sveže ofarbane fasade, zelene travnjake. Sve je bilo osveženo posle jakog pljuska. Sve je isparavalo i nekako bilo izrazitije po vrelini. Napredna neka opština. Verovatno sagrađena na zamašnoj zaradi poljoprivrednikâ i visokim porezima od ljudi koji svakodnevno putuju na posao čak u Atlantu.

Stivenson je i dalje piljio u mene kad je auto usporio i skrenuo prema policijskoj stanici na širok polukružan prilaz. Na nisko postavljenoj tabli na zidu od kamena pisalo je: Policijska uprava grada Margrejva. Treba li da se zabrinem?, pomislih. Uhapšen sam. U gradiću u kom sam prvi put. Navodno zbog ubistva. Ali znao sam dve stvari. Prvo, ne mogu da dokažu da se desilo nešto što se nije desilo. A drugo, nisam nikog ubio.

Nisam nikog odavno i ne u njihovom gradu.